

7. Сухомлинський В. О. Естетичне виховання і культура почуттів / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. — К. : Рад. школа, 1976. — Т. 1. — С. 177-184.

У статті висвітлено проблему естетичного виховання студентів в умовах педагогічного коледжу. Визначено умови естетичного виховання студентів: формування змісту, інтеграція методів і форм навчально-виховної діяльності з естетичного виховання, розробка комплексу виховних заходів у позанавчальній діяльності педагогічного коледжу. Обґрунтовано базові положення формування змісту естетичного виховання. Проаналізовано складність формування та реалізації змісту естетичного виховання.

Ключові слова: естетичне виховання, педагогічний коледж, виховна діяльність, методи естетичного виховання.

В статье обоснована проблема эстетического воспитания студентов в условиях педагогического колледжа. Определены условия эстетического воспитания студентов: формирование содержания, интеграция методов и форм учебно-воспитательной деятельности по эстетическому воспитанию, разработка комплекса воспитательных мероприятий в внеучебной деятельности педагогического колледжа. Обоснованы базовые принципы формирования содержания эстетического воспитания. Проанализированы сложность формирования и реализации содержания эстетического воспитания.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, педагогический колледж, воспитательная деятельность, методы эстетического воспитания.

The article deals with the problem of aesthetic education of students in pedagogical college. Conditions of aesthetic education of students: shaping the content, integration of methods and forms of educational activities of aesthetic education, the development of complex of educational activities in extracurricular activities are analyzed. The basic approaches of shaping the content of aesthetic education are grounded. Analysis of the complexity of the formation and implementation of the content of aesthetic education is made.

Key words: aesthetic education, pedagogical college, educational activities, methods of aesthetic education.

УДК 378.14

О.О. Сушенцев
м. Кривий Ріг, Україна

СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Орієнтація на інноваційний розвиток є принципово важливим напрямом для підвищення економічної конкурентоспроможності України в світі. Водночас варто усвідомити, що стан сучасної економіки, характерними рисами якої є непередбачуваність ринку праці, невідповідність попиту і пропозицій робочої сили, відсутність системи розподілу на роботу після закінчення навчального закладу вимагає в усіх ланках освіти переорієнтації навчального процесу, який, як зауважує В. Кремень, «часто полягає у засвоєнні суми знань на виробленні в учнів, студентів умінь і навичок самостійно здобувати знання, інформацію впродовж життя, а також використовувати отримані знання у практичній діяльності» [8, с. 69]. Звідси завдання, що стоїть перед вищими навчальними закладами, зокрема ВНЗ I-II рівня акредитації — зробити все можливе, щоб випускник був здатен досягати поставленої мети за рахунок володіння методами розв'язання значного обсягу професійних завдань.

Вивчення та аналіз теорії і практики підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців дозволив виявити суперечності між вимогами соціального замовлення до підготовки конкурентоздатного електромеханіка і недосконалістю уявлень про склад і критерії сформованості конкурентоздатності як особистісно-професійної якості фахівців такого профілю; наявністю окремих підходів до формування конкурентоздатності фахівців і відсутністю наукового обґрунтування цілісної моделі процесу формування конкурентоздатності майбутніх електромеханіків, що розкриває специфічний зміст і технології їх навчання у вищих

навчальних закладах I-II рівня акредитації; потребами практики в системі варіативних методик формування конкурентоздатності майбутніх електромеханіків і недостатністю наукового обґрунтування їх ефективності щодо представників цієї професійної галузі; потребами в діагностичних методиках визначення рівня сформованості конкурентоздатності і недосконалістю діагностичного інструментарію, що дозволяє ефективно здійснювати моніторинг розвитку творчого потенціалу та особистісних характеристик майбутніх електромеханіків. Розв'язання означених суперечностей забезпечить підготовку конкурентоздатного на ринку праці фахівця.

Аналіз досліджень та публікацій. Поява ринкової економіки внесла зміни й у людські стосунки — з'явилася «відкрита справедлива конкуренція». На ринку праці тільки конкурентоздатний фахівець може розраховувати на успіх. Про зростання ролі людського чинника в здійсненні науково-технічного і соціального прогресу свідчить те, що на теперішній час «на передній план у виробничій діяльності виходять такі складові людського чинника, як системне мислення, вміння прогнозувати ситуацію, вміння ефективно функціонувати в групі, здатність приймати рішення в умовах ризику і нести за це відповідальність, вміння функціонувати за принципом синергетизму; мотивація до досягнення результату; прагнення до самоствердження, лідерства тощо» [9, с. 15]. З урахуванням цього, можна зробити висновок, що типові рекомендації і норми в управлінні колективом не дадуть бажаного результату. Адже функція розвитку конкурентоздатного колективу й управління ним — це функція людини думуючої, яка не може бути підмінена типовими нормативами і рішеннями [3, с. 3]. Тож, конкурентоздатність майбутнього електромеханіка визначається як вимогами ринку, якістю освіти, так і його особистісними характеристиками.

Мета дослідження — визначити й обґрунтувати соціальні чинники формування конкурентоздатного електромеханіка.

Викладення матеріалу та результати. З огляду на те, що професійні знання та вміння стають капіталом лише тоді, коли їх доцільно використовують у професійній діяльності не варто нехтувати таким капіталом як професійна мобільність. Найважливішим аспектом, як зазначається в Копенгагенській декларації, є соціальний, тобто прагнення до підвищення конкурентоздатності має супроводжуватися прагненням до поліпшення соціальних параметрів загальноєвропейського простору професійної освіти й усуненням проявів соціальної нерівності як на національному, так і на європейському рівні [6].

Зазначимо, що продуктивність сучасного виробництва має системно-інтегрований характер. Адже, продукт сучасного виробництва — складна динамічна єдність «матеріальних» і «нематеріальних» (виключно людських) властивостей, яка забезпечується організаційно і професійно збалансованою роботою багатьох груп спеціалістів різних галузей [9, с. 13]. Наразі все більшої ваги набуває людський чинник.

Отже, для ефективного підвищення професійної компетентності виробничих кадрів на сучасному етапі економічного розвитку України важливе значення мають інвестиції у так звану «неречову сферу», оскільки «недооцінка нагромадження в неречовій сфері загрожує неминучим відставанням економічного і соціального розвитку як окремого підприємства, так і всієї країни» [2, с. 91]. Тому «свідоме ставлення до своїх дій, відповідна рефлексія кожного стають умовою виживання всіх, тобто набуває характеру вимушеної індивідуальної поведінки» [5, с. 21]. Таким чином, процеси, що відбуваються в економіці, формують нові вимоги до якості робочої сили. До речі, вони ж і визначають конкурентоздатність працівника на ринку праці. Водночас, у структурі зайнятості відбуваються незворотні зміни, а саме: все більше робочих місць «зміщується» на більш високі інтелектуальні «поверхи», де до конкурентоздатності працівників висуваються більш високі «інтелектуальні і моральні вимоги» [7, с. 18]. Суголосною цьому є думка О. Грішної, яка зауважує, що коли у «сучасному виробництві спостерігається зменшення кваліфікаційних вимог до робітників, це, як правило, стає організаційно-економічною передумовою для заміни праці цих робітників новою технікою або технологією» [2, с. 91].

Як свідчать дослідження науковців (М. Калугін, О. Сазонов, В. Симоненко та ін.),

працівник постійно має бути готовим до перебудови у професійній діяльності так, щоб відповідати вимогам оточуючого середовища (як у системі організації, так і в особистісному плані) [4, с. 4]. Тому серед вимог до конкурентоздатного фахівця важливе місце належить здатності фахівців до нововведень через механізми організаційних змін для досягнення професійної конкурентоздатності. З огляду на це, постає завдання формування нового контингенту працівників, які б були здатні активно впливати на ринок праці, щоб «знайти найкраще поєднання виробництва і збуту продукції — основну гарантію одержання максимального прибутку» [9, с. 14]. Загальновідомо, що конкурентоздатний кадровий потенціал у поєднанні з техніко-технологічним потенціалом створює конкурентоспроможну організацію. Таким чином, актуальною є проблема формування конкурентоспроможних переваг як у системі організації, так і в особистісному плані кожного працівника для проведення необхідних організаційних змін, що виведуть підприємство на новий конкурентний рівень.

До числа соціальних чинників, що спричиняють процеси формування конкурентоздатного фахівця належать такі: зростання ролі людського чинника в ринкових умовах, потреби суспільства в конкурентоздатному кадровому потенціалі, зростання потреби сучасних фахівців у соціально-професійному статусі та прагнення працівників до самоактуалізації. Зрозуміло, що ми не претендуємо на виключне значення тільки цих чинників. Однак, зростання ролі людського чинника в ринкових умовах є незаперечним. Підтвердження цьому ми знайшли в роботах науковців (Ш. Амонашвілі, Б. Ломов, В. Мазилів, Б. Рубцов, В. Шадриков та ін.), в яких зазначено, що нова парадигма в управлінні суспільством у центр уваги ставить людину, її цінності, соціальні і життєві орієнтації, мотивацію, культуру та інші ментальні детермінанти, тобто все, що прийнято називати людським чинником.

За дослідженням О. Грішнєвої вимоги ринку праці можна умовно поділити на дві підгрупи: вимоги на зовнішньому і на внутрішньому ринках праці. До першої підгрупи, на думку науковця, належать:

- соціальна компетентність і нормативно-правова підготовленість у питаннях прав людини, побудови стосунків з роботодавцями, працевлаштування, соціального захисту, трудового права, діяльності профспілок, страхових та інших фондів тощо;
- знання законів ринкової економіки, кон'юнктури ринку праці та його конкретного сегмента;
- гнучкість, тобто здатність працівника швидко пристосовуватися до зміни ситуації на ринку праці;
- професійна і територіальна мобільність;
- готовність і вміння самостійно приймати правильні рішення відповідно до потреб ринку праці та відповідати за виконання цих рішень;
- бажання працівника підвищувати якість свого трудового життя в усіх аспектах, відповідальність за добробут своєї сім'ї;
- стійка мотивація до постійного підвищення конкурентоздатності своєї робочої сили;
- вміння правильно обрати й успішно реалізовувати свою трудову кар'єру;
- опанування нової моделі трудової мотивації і системи цінностей, адекватних ринковій економіці, тобто таких, що стверджують пріоритети результативної, високопрофесійної, сумлінної праці, формують культ знань, людського капіталу;
- здоровий спосіб життя.

До другої підгрупи вимог належать:

- відповідні професійні знання, вміння, навички, висока професійна компетентність, інтелектуальний і творчий потенціали, здатність сприймати і впроваджувати нововведення (інноваційність), мотивованість;
- адаптивність працівника до умов виробництва, що змінюються, різнобічне застосування наявних знань та навичок, профорієнтованість, професійна придатність;

- готовність до самовдосконалення, безперервного підвищення кваліфікації, засвоєння нових знань;
- універсалізація кваліфікації, опанування кількох спеціальностей, що полегшує перерозподіл працівників і в межах підприємства, і на зовнішньому ринку праці;
- професійна мобільність, готовність при потребі швидко освоїти нову професію і сприймати ці зміни як нормальний режим сучасного виробництва;
- наявність високих ділових характеристик: дисциплінованість та організованість, відповідальність, ініціативність, працелюбність, самостійність, уміння ставити мету і наполегливо її досягати, комунікабельність, уміння знаходити і використовувати інформацію тощо, прихильне ставлення до свого підприємства;
- особисті риси: відповідні фізичні дані, розумові здібності, спеціальні нахили, інтереси та характер особи, адаптованість, мотивованість, профорієнтованість, профпридатність, інноваційність, відсутність шкідливих звичок, моральність, воля, кмітливість, надійність, впевненість у собі, доброзичливість, тактовність, справедливість тощо [2, с. 91-92].

Водночас, поряд з переліченими характеристиками якості робочої сили велике значення мають ще й кількісні характеристики. До таких характеристик належить рівень кваліфікації працівника (кваліфікаційний розряд, клас, категорія тощо), його профпридатність, рівень мотивації та ін. Відомий учений у галузі економіки праці Д. Богиня акцентує увагу на зростаюче значення «...володіння суміжними професіями, здатності до освоєння нових знань, нової техніки і технології, економіко-правової і політичної профінформованості, ініціативності, високих ділових якостей, неординарності у прийнятті рішень, прагнення до підтримки трудової дисципліни в колективі, а також здатності до виконання трудових функцій на рівні міжнародних стандартів» [1, с. 138].

Зазвичай система професійної освіти орієнтувалася на підготовку фахівців вузького профілю, які мали вирішувати професійні завдання традиційними методами. У процесі навчання основна увага зосереджувалася не на розкритті здібностей студентів, а на засвоєнні відпрацьованих алгоритмів розв'язання проблемних ситуацій. Нині ситуація кардинально змінилася. У центрі всієї системи освіти стає особистість, що зумовлено зростаючою роллю свідомості й мислення самої людини, змушеної самостійно робити вибір і приймати рішення. Уміння самостійно приймати рішення, швидко адаптуватися до нових завдань, широкий кругозір у предметній галузі повинні стати основними професійними якостями майбутніх електромеханіків. Багато сучасних виробництв вимагають принципово нових технічних і технологічних підходів, реалізувати які можуть тільки фахівці, здатні інтегрувати ідеї з різних галузей науки і техніки та цілісно сприймати виробничий процес. Динаміка технологічних змін, моральне старіння устаткування вимагають від кваліфікованого електромеханіка фундаментальної підготовки та здатності швидко освоювати нові технології.

Принциповим моментом в організації праці сучасного працівника, у тому числі й електромеханіка, стає «створення сприятливих умов для досягнення постійного синергетичного ефекту у всіх формах власності соціально орієнтованої ринкової економіки» [9, с. 16]. Наразі особливого значення набуває орієнтація на постійне навчання, підвищення кваліфікації і перенавчання, що необхідно у зв'язку зі швидким розвитком технологій і ринків праці, важливо надати громадянам можливість вибрати оптимальний спосіб оцінки наявних у них компетенцій і їх наступного прирощення і розвитку. Крім цього, треба забезпечити оптимізацію трудових ресурсів, потреба в яких постійно зростає. Тому конкурентоздатному електромеханіку потрібна така підготовка, яка дасть йому можливість випереджувати вимоги ринку праці шляхом загального і професійного саморозвитку.

Труднощі викликає розуміння природи, передумов і механізмів розвитку такої якості у фахівця, можливості його попередньої діагностики. В якості методологічної основи вирішення цієї проблеми наразі розглядається компетентнісний підхід як принцип моделювання в змісті і технологіях навчання вискоєфективної професійної діяльності. На нашу думку, цей підхід сприяє найбільш повному розкриттю поняття конкурентоздатності майбутніх електромеханіків.

Він також акцентує увагу на результаті освіти, коли в якості результату розглядається не обсяг засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Таким чином, соціальними чинниками формування конкурентоздатності майбутніх електромеханіків у сучасних ринкових умовах є потреби суспільства в конкурентоздатному кадровому потенціалі, зростанні ролі людського чинника, зростанні потреби майбутніх електромеханіків у соціально-професійному статусі та їх прагнення до самовдосконалення і самоактуалізації.

Подальші дослідження полягають у визначенні економічних передумов формування конкурентоздатності випускника ВНЗ I-II рівня акредитації та структури його конкурентоздатності.

Література:

1. Богиня Д.П. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: монографія / Д.П. Богиня. — К.: КНЕУ, 2001. — С.135-150.
2. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / Олена Антонівна Грішнова. — К.: Знання, КОО, 2001. — 254 с.
3. Жуплев А.В. Эффект горизонта: руководитель и кадры / Анатолий Васильевич Жуплев. — М.: Моск. рабочий, 1989. — 168 с.
4. Калугин Н.И. Профессиональная ориентация учащихся / Н.И. Калугин, А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко. — М.: Просвещение, 1983. — 192 с.
5. Новиков П.М. Опережающее профессиональное образование: Научно-практическое пособие / П.М. Новиков, В.М. Зуев. — М.: РГАТиЗ, 2000. — 266 с.
6. Олейникова О. Н. Европейское сотрудничество в области профессионального образования и обучения. Копенгагенский процесс / О. Н. Олейникова. — М.: Центр изучения проблем профессионального образования, 2004. — 70 с.
7. Производительность труда «белых воротничков»: Пер. с англ. / Общ. ред. В.В. Зотова. — М.: Прогресс, 1989. — 248 с.
8. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд. Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. — К.: Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.
9. Шаповалов В.И. Формирование конкурентоспособной личности в условиях школьного дополнительного образования : монография / Владимир Иванович Шаповалов / Под науч. ред. Ю.С. Тюнникова. — Сочи : СГУТиКД, 2008. — 190 с.

Обґрунтовано необхідність підготовки майбутніх фахівців, здатних до швидкого і якісного виконання значного обсягу професійних завдань. Розкрито суперечності між вимогами ринку праці і реальним станом підготовки майбутніх електромеханіків до конкурентної боротьби на ньому. Визначено соціальні чинники формування конкурентоздатного електромеханіка.

Ключові слова: соціальні чинники, конкурентоздатність, майбутній електромеханік.

Обоснована необходимость подготовки будущих специалистов, способных к быстрому и качественному выполнению значительного объема профессиональных задач. Раскрыто противоречия между требованиями рынка труда и реальным состоянием подготовки будущих электромехаников к конкурентной борьбе на нем. Определены социальные факторы формирования конкурентоспособного электромеханика.

Ключевые слова: социальные факторы, конкурентоспособность, будущий электромеханик.

Training necessity of future specialists; rapid and qualitative performance significant amount of professional tasks are capable. Discloses a conflict between the requirements of the labor market and the real state of future electrical engineers preparation compete in it. Social factors of competitive electrician are determined.

Key words: social factors, competitiveness, future electrician.